

FORMY MUZYCZNE

(Ciąg dalszy)

W większości wypadków rozwija się z pierwszego tematu jego ewolucja, jest to niejako wyładowanie energii zawartej w temacie. Ta ewolucja może pójść rozmaitymi drogami i często trudno ją podciągnąć pod typową kategorię, ale istotnie ważnym jest moment dramatycznego naprężenia i stopień motywicznego pokrewieństwa z tematem. Na ogół można przyjąć następujące jej odmiany:

1. *Myśl poboczna.*

Są to twory samodzielne, lecz widocznie rozwinięte z tematu, silnie z nim spokrewnione. Mają zwykle formę samodzielną i wyraźną, choć naprężenie bardzo słabe. Stwierdzić możemy taką strukturę u Mozarta w sonacie D-dur (Peters No. 3) i F-dur (Peters No. 6, takt 23 in.), następnie u Beethovena, op. 2 No. 1, z motywicznym nawiązaniem do tematu. Takie twory, które są właściwie pewnego rodzaju wyprzedzeniem przetworzenia, spotykamy często w literaturze klasycznej, n. p. Mozart sonata fortepianowa B-dur, Beethoven sonata Es dur op. 7, i t. d.

2. *Epizody.*

Są to twory o małej stałości, człony i rozgraniczenie formalne często zamaskowane, pod względem zawartości muzycznej często odbiegają od linii zasadniczej. Mogą one zresztą pojawić się w przebiegu formy sonatowej w rozmaitych miejscach. N. p. Beethoven op. 7 takt 35, op. 2, No. 2, takt 21.

3. *Przebieg ruchowy.*

Silne odprężenie tematu powstaje przez wprowadzenie dłuższej partii w mniejszych wartościach głównie biegników gamowych i akordowych z silną tendencją do zakończeniowych formułek. N. p. Mozart sonata D-dur (Peters No. 3) takt 11, Beethoven op. 2 No. 3 takt 13, sonata waldsteinowska i in.

4. *Łączniki.*

O charakterze wybitnie drugorzędym, formalnie nie ukształtowane, n. p. Mozart sonata F-dur (Peters No. 6) takt 12—22, Beethoven, op. 49 No. 2, takt 15—20 i t. d.

5. *Coda* (tematycznej ewolucji) wyrasta zwykle z ruchowego przebiegu we formie formułek zakończeniowych bez wszelkiego tematycznego naprężenia. N. p. Beethoven op. 2 No. 1 (przed znakiem repetycji), op. 31 No. 3 i in.

Głównym zadaniem ewolucji bez względu w jakiej odmianie się pojawia, jest osiągnięcie drogą okrężną harmonicznego celu, a więc tonacji dominantowej lub w utworach molowych tonacji równoległej. Wzajemny stosunek tych części ewolucyjnych może być dwojakiego rodzaju: 1. (człon obok człona, uszeregowany jak mozaika bez istotnego związku, n. p. Mozart sonata fortepianowa F-dur, No. 6 i in.); 2. wszystko jest konsekwentnie rozwinięte z głównej myśli z skrajnym wyzyskaniem jej materiału motywicznego, n. p. Beethoven op. 13, op. 57.

(C. d. n.)